

25

D.1949

DİNÎ ARAŞTIRMALAR

Cilt 1 Sayı 1 Mayıs 1998
ANKARA

DİNİ ARAŞTIRMALAR

Cilt: 1 Sayı: 1 Mayıs 1998

DÖRT AYDA BİR ÇIKAR

Fiyatı: 1.200.000.-TL.

Se-Ba Ofset Ltd. Őti. adına imtiyaz sahibi

Sevim Başak

Yazı Őşleri Müdürü

Tamer Köksal

Genel Koordinatörler

Yrd. Doç. Dr.Kâmil Çakın

Dr. Niyazi Akyüz

Editör

Dr. Ahmet Hikmet Eroğlu

Yayın Kurulu

Dr. Recâi Doğan, Abdulkadir Dündar, Birol Dok

Ali İsrâ Güngör, İbrahim Maraş,

Durmuş Arık, Hilmi Demir

Bilim KuruluProf. Dr. Abdurrahman Küçük, Prof. Dr. Mücteba Uğur, Prof. Dr. Hayrani Altıntaş,
Prof. Dr. Münir Koştaş, Prof. Dr. Nusret Çam, Doç. Dr. Mustafa Erdem, Doç. Dr. Cemal Tosun

Doç. Dr. Sönmez Kutlu, Doç. Dr. Baki Adam, Doç. Dr. Hüseyin Tekin Gökmenoğlu

Doç. Dr. Nâdim Macit, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Katar, Yrd. Doç. Dr. İsmail Yörük

Yrd. Doç. Dr. Ali Rafet Öskan, Yrd. Doç. Dr. Bülent Baloğlu, Yrd. Doç. Dr. Nuri Adıgüzel

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Akgül

Dizgi ve Baskı

Se-Ba Ofset Ltd. Őti. Tel: (0.312) 342 17 13 Ankara

Yazışma Adresi:

Kazım Karabekir Cad. 85/28-80 Ankara • Tel: (0.312) 342 17 13

Abone Őartları:

Yurt iinden abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini Sevim Başak adına Türkiye Ő Bankası 4272-3000-27852 nolu hesaba yatırarak, dekontun fotokopisini yazışma adresine göndermeniz yeterlidir. Yurt dışından abone olmak için Sevim Başak adına Türkiye Ő Bankası 4272-30100-28217 nolu DM hesabına yatırarak, banka dekontunun yazışma adresine gönderilmesi gerekmektedir. Adınızı, açık adresinizi, posta kodunuzu ve hangi sayıdan itibaren abone olmak istediğinizi lütfen belirtiniz.

Abone Bedelleri

Yurt içi: 3.000.000.-TL.(Yıllık) • Yurt dışı : 80.- DM (Yıllık)

Dinî Araştırmalar hakemli bir dergidir. Yazılar alan uzmanları tarafından değerlendirildikten sonra yayınlanır.

İnkültürasyon^(*)

A. Roest Crolius

Çev: Ali İsra Güngör^(**)

Hıristiyanlığın mesajı ile insanlığın sahip olduğu kültürel değerler arasındaki ilişkinin Kilise kadar eski olduğu söylenebilir. Bu mesele yeni değildir. Fakat problemin gündeme geliş tarzı yenidir. Bu meselenin, yeni bir tarihi durumun sonucu olarak tekrar gündeme geldiği açıktır. Problemin önemi, problemi gündeme getirenlerin durumuyla uygunluk arz etmektedir.

Bu makalenin hedefi, insanlığı, sahip olduğu kültürel çoğulculukla alakalı yeni bir uyanışın yaşandığı mevcut duruma sevk etmiş olan çeşitli faktörleri incelemek değildir¹. Yazının amacı daha çok, temel ve makul bir yaklaşım sunmaktır. Bu sayfalarda, “inkültürasyon” kelimesi kullanıldığında ne anlama geldiği açıklanmaya çalışılacaktır. Böyle bir işe girişmek, bir yorum meselesidir. Bu yoruma bağlı kalmak için, bu kavramın ilk ortaya çıkış ortamını ve onun aktüel kullanım alanı içinde ne ifade ettiğini anlamaya çalışmak gerekir. Burada bir zorluk varsa o da, “inkültürasyon”un yeni bir kavram oluşudur. İnkültürasyon’un anlamı ve işlevi henüz, genel geçer ve sık kullanımlarla bir standart haline gelmemiştir. Bu yüzden takdim edilen yollar, bu ifadeyi akla uygun bir tarzda anlama yollarından birisi olmaktadır. Bu kavramı anlamayı güçleştiren bir başka faktör, bu terimin antropolojik bilimlerle teoloji arasında bulunan ortak sınırlara sahip alanda yerleşmiş olmasıdır. İnkültürasyon kavramının bu her iki bilgi alanıyla olan ilişkisi, onu ağırlaştırmaktadır. Bu yüzden bu makalede, bu terimin

(*) Bu makale, A. Roest Crolius (SJ) ve T. Nkeramihigo (SJ) tarafından hazırlanan ve ilk baskısı 1984, ikinci baskısı 1991 yılında Roma Gregoriana Üniversitesi tarafından yapılan, “Inculturation: Working Papers on Living Faith and Cultures V” isimli dergide yayınlanmıştır. Kısaca, Hıristiyanlığın mesajının hedef kültürlerle uygun tarzda sokulmasını ifade eden ve özellikle son yıllarda Katolik Kilisesi’nin üzerinde önemle durduğu yeni ve merkezi bir konu olan “İnkültürasyon”u, kavram, metod ve süreç olarak ele alan bu makalenin Türkçe’ye tercüme edilmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür (Çevirenin notu).

(**) A. Ü. İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

¹ Kültürel çoğulculuğa dair kısa bir analiz, H. Carrier (SJ) tarafından yapılmıştır. *Les universites catholiques face au pluralisme culturelle*, *Gregorianum* 58 (1977) 607-640. Yine bizim *Inculturation and Incarnation ve On Speaking of the Christian Faith and the Cultures of Humanity*, *Bulletin*, Secretariat pro non Christians, 13 (1978) 134-140. isimli çalışmalarımızla karşılaştırınız.

antropolojik kökeniyle ilgili arkaplanına karşı, onun anlamı ve önemi üzerinde durulacaktır. Bu terimin antropolojiden misyolojiye² uzanan fonksiyonunun analizi, Kilise ile kültürler arasındaki ilişki konusundaki tartışmalara yeni bir ima ve vurgu yapan unsurları tanımaya yardım edecektir. Bu analizde henüz, inkültürasyon probleminin çeşitli kültürel alanlarda ifade edildiği aktüel tarzı gözönünde bulundurmamaktayız. Bu, bir başka makalenin konusu olabilir. Sonuçta, insana ait kültürel gerçeklik üzerine yapılacak teolojik tefekkür, inkültürasyon problemi ile ilgili çalışmalarını tamamlayabilir.

Inkültürasyon Terimi

“İnkültürasyon”, kısa zaman öncesine kadar misyolojik tartışmalarda görülmüyordu³. Bu kavram, Cizvit Cemaati’nin 32. Genel Kongresi esnasında geniş bir kabul görmüştür⁴. Kilise ile çeşitli kültürler arasındaki dinamik ilişkinin bir ifadesi olarak, bu kavramın oluşumuna ve uygulanmasına katkı sağlayanlar, sözkonusu ilişkiyi ifade eden başka farklı terimlere sahiptirler. “Adaptasyon” kelimesi, muhtemelen en yaygın şekilde kullanılan kelimeydi⁵. Anlamı ve kullanımı itibariyle bu kelime, “accommodation” (Yerleştirme, Bağdaştırma) kelimesiyle hemen hemen aynıdır⁶. Bununla birlikte her iki terim, Hıristiyanlığın mesajı ile belli bir kültür arasında daha çok harici bir irtibatın ifadesi olarak algılanmaktaydı. Aynı durum, “contextualisation”(Şartlara Uydurma)

² “Misyoloji” burada, AG 6’da tanımlandığı gibi, Kilise’nin misyoner faaliyetleri ve misyonları ile ilgili bir çalışma olarak değil, LG 13-17’de işaret edildiği gibi Kilise’nin misyon teolojisi olarak, daha temel bir anlamda anlaşılmaktadır. Krş. J. Ratzinger, *Das neue Volk Gottes. Entwürfe zur Ekklesiologie*, Düsseldorf 1969, S. 376ff.

³ “İnkültürasyon” burada, Kilise’nin belli bir kültüre sokulması sürecini ifade etmektedir. Bu kelime, çoğu zaman “enculturation” şeklinde yazılsa da, aynı zamanda bir başka anlama da sahiptir. (12 nolu dipnota bkz.). Bu kelimenin ilk defa James Masson(SJ) tarafından, burada ifade edildiği anlamda kullanılmış olması mümkün değildir. *LEglise ouverte sur le monde*, NRT 84 (1962) 1032-1043. Burada o, “un catholicisme inculture” ifadesini kullanmaktadır (s. 1038). Tüm Asya Piskoposları Federasyonu Birinci Toplantısı Sonuç Bildirisi (Taipei, 22-27 Nisan 1974), “yerleştirilmiş ve kültürün içine sokulmuş bir kilise”-den söz etmektedir. *His Gospel to Our People...* Vol. II. Manila, Kardinal Bea Enstitüsü, 1976, s. 332. Congar’a göre, inkültürasyon kelimesi, “akkültürasyon”un değişik bir şekli olarak, Japonya’da icad edilmiştir. Y. Congar (OP), *Christianisme comme foi et comme culture, Evangelizzazione e Culture, Atti del Congresso Internazionale Scientifico di Missiologia, (Roma 5-12 ott. Roma 1975)*, Roma 1976, Vol. I, 83-103, s. 100. Japon kaynaklara herhangi bir referans verilmemiştir.

⁴ Bu Genel Kongre, 1 Aralık 1974 ile 7 Nisan 1975 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bu toplantıda inkültürasyondan iki yerde söz edilmiştir: “Bugünkü Misyonumuz Üzerine” isimli Dördüncü Kararın 36, 53 ve 56 numaralı maddelerinde ve “Hıristiyan İnancı ve Hayatının Inkültürasyonu Çalışmalarının Desteklenmesi Üzerine” isimli Beşinci Karar’da ki burada bu kavrama özel bir atf vardır. Inkültürasyon kelimesi, “Formasyon Hakkındaki Karar”da bir defa geçmektedir. (Karar VI, n. 29).

⁵ Krş. A. Santos Hernandez (SJ), *Adaptacion Misionera*, Bilbao 1958. Yazar, misyoner adaptasyon ile İncil’in mesajının sunulmasıyla alakalı adaptasyonu ayırmaktadır. Bu terimle ilgili çeşitli tanımlar verilmiştir (s. 17ff). Sayfa 54 ff’deki bibliyografya, bu kelimenin çeşitli dillerdeki yaygın kullanımı konusunda fikir vermektedir.

⁶ F. Kollbrunner SMB, *Die Akkommodation im Geist der Katholizität (1919-1959)*. NZM 28 (1972) 161-184; 264-274. Bununla birlikte yazar, “Akkomodation” kelimesini tercih etmektedir, çünkü burada sözkonusu kelimenin subjektif bir anlamda yanlış anlaşılabilmesi riski daha az olabilir (s. 161).

ifadesi ile de sözkonusu olmaktadır⁷. “Indigenisation”(Yerlileştirme) terimi kabul görmemişti, çünkü bazı dillerde, “indigenous”(yerli) tabiri ve onunla aynı kökten gelen kelimelerin hepsi de oldukça sınırlı anlamlara sahiptir⁸. Kültürel antropolojiden ödünç alınan bir başka ifade de bu bağlamda kullanılmıştı: “acculturation”(iki kültürün karşılaşması sonucunda kuvvetli olanın diğerini asimile etmesi)⁹. Antropolojik bilimlerde bu kelime, kültürler ile bir şeyin sonucunda meydana gelen değişiklikler arasındaki irtibatı gösterir. Bununla birlikte bu terimin benimsenmesi, bazı zorluklar ortaya çıkarabilir. Bunlardan birincisi, Kilise ile belli bir kültür arasındaki ilişkinin, kültürler arasındaki irtibatla aynı olmamasıdır. Kilise, kendi misyonu ve tabiatı gereği, kültürün herhangi bir özel formuna bağlı değildir¹⁰. Dahası, tanımlanması gereken süreç, tam olarak, bir tür irtibat değil, Kilise'nin, kendisiyle belli bir toplumun parçası haline geldiği, derinden

⁷ Bu terim, merkezi Cenevre'de bulunan Dünya Kiliseler Birliği'nin çıkardığı dokümanlar ve bildirilerde belli aralıklarla yer almaktadır. Bu kelime, 1972 yılı civarında, Teoloji Eğitimi Fonu personeli tarafından ortaya atılmıştır. Bu kurumun genel müdürü Dr. Shoki Coe ve kuruma bağlı dört birimin müdürlerinden birisi olan Dr. Aharon Sapsejian, bu kelimeyi ilk kullanan kişiler olmuştur. Orijinal kullanımı itibarıyla bu terim, herşeyden önce Batılı olmayan ülkelerdeki teolojik eğitime işaret etmiştir. Fakat kısa süre sonra o, Kilise misyonunun ve hayatının diğer vecheleri için de kullanılabilen bir kavram olarak algılanmaya başlanmıştır. “Contextuality”, bu alanda kendisini ilk defa kabul ettiren bir diğer ifadedir. Krş. F. Ross Kinsler, *Mission and Context, The Current Debate about Contextualization, Evangelical Mission Quarterly* 14 (1978), no. 1. Bu terim, 1974 Lozan Kongresi'nde geniş bir kabul görmüştür. Burada sunulan seminerlerden birisinin konusu, “İncil, Kültürel Kontekstualizasyon ve Dini Sinkretizm”di. Krş. J.D. Douglas, ed., *Let the Earth Hear His Voice*, Minneapolis 1975, 1216-1228. WCC'nin 1975 yılında yapılan Nairobi Toplantısı'nda Piskopos Mortimer Arias, “kontekstual evangelizm”den söz etmiştir. Krş. D.M. Paton, ed., *Briser les Barrières Nairobi 1975*, Paris 1976, 45ss., s.54. “Kontekstualizasyon”u, “Kontekstualizm”den ayırmak gerekir. Kontekstualizm terimi, 1950'lerin sonlarına doğru Birleşik Devletler'de, protestan ilahiyatçılar arasında “ahlak üzerine” yapılan tartışmalarda ortaya çıkmıştır. Krş. R.B. Brandt, *Ethical Theory*, Englewood Cliffs 1959, s. 41 ff., ve P.L. Lehmann, *Ethics in a Christian Context*, London 1963, s. 245 ff. IRM 61 (1972) 321-325'in başyazısı, bu terimin misyolojik değerini ve önemini göstermeye çalışmaktadır. Metinlerin yazımı ve yorumuna gönderme yapmadıkça, “contextualism”, “contextuality” ve “contextualisation” ifadeleri, ifadenin doğruluğu ve açıklığına mutlak surette eklemeye imkan vermez.

⁸ Bazılarına göre “indigenous”(yerli) ve “natives”(doğuştan) kelimeleri, yabancı ülkelerde veya kendilerinin geldiği yerler haricinde her yerde bulunabilir.

⁹ “Acculturation”, antropolojik bilimlerde geniş kabul görmüş bir terimdir. Bu terim 1935 yılında, Amerikan Sosyal Bilimler Araştırma Konseyi tarafından aşağıdaki tarzda tanımlanmıştır: “Acculturation”, farklı kültürlerle sahip fertlerin oluşturduğu grupların bir süreç halinde ilk elden irtibata geçmeleri sonucunda, sonradan taraflardan birisinin veya her ikisinin orijinal kültürel kalıplarında değişiklik meydana gelmesiyle sonuçlanan olayı ifade eder”. (M.J. Herskovits tarafından iktibas edilmiştir. *Man and His Works*, New York (1947) 1952, s. 523). İngiltere'de yetişmiş antropologlar arasında “kültür-irtibatı” terimi kullanılır. (Krş. E.H. Spicer, *Acculturation, International Encyclopedia of Social Sciences*, MacMillan vd. 1968, Vol. I., 21-27) P. Charles (SJ) bu terimi, Hıristiyanlığın mesajının belli bir kültürü değiştirmeye yönelik rolüne işaret etmek için kullanmıştır. (*Missiologie et acculturation, NRT* 75 (1953) 15-32.) Onu bu kullanımında, J. Masson (SJ) gibi diğerleri takip etmiştir. Masson, bir kültürün hıristiyanlaştırılması anlamında, “une acculturation chretienne”den söz etmektedir. (*Fonction missionnaire, fonction d'Église*, NRT 80 (1958) 1042-1061; 81 (1959) 41-49, s.49).

¹⁰ Vatikan II, GS 42. Aynı zamanda açıktır ki, Kilise'nin transkültürel mesajı cemaatlere, sadece bu mesajın bir kültür içinde tecessüm etmesiyle ulaşabilir.- II. Vatikan Konsili dokümanları, W.M. Abbot (SJ) tarafından hazırlanan İngilizce baskısına uygun olarak iktibas edilmiştir, *The Documents of Vatican II*, London/Dublin 1966.

etkileyen bir ilave (zerk) dir¹¹. Böylece İnkültürasyon kelimesinin tercih edilmesi, açık bir şekilde anlaşılır olmaktadır. Bu kelime, “bir kültürün içine sokma” ifadesinin kısaltılmış şekli olarak da anlaşılabilir.

İnkültürasyon terimi aynı zamanda, kültürel antropoloji içinde görülür. Normal olarak bu olay orada, biraz farklı bir şekle sahiptir: “enculturation”¹². Bununla, bir ferdin, sözkonusu kültürün parçası haline geliş süreci kastedilmektedir. “Enkültürasyon” terimi, yeni ortaya çıkmıştır ve antropologlar tarafından evrensel anlamda kabul edilmemiştir¹³. “Enkültürasyon”un, bir ferdin kendi kültürünün içine sokulma sürecini ifade ettiğini gözönünde bulundurursak, bu terimin misyolojideki kullanımının, uygulamada önemli bir değişiklik meydana getirdiği açıktır. Burada amaç, bir ferdin kendi kültürü içine sokulması değil, Kilise’nin bir toplumun sahip olduğu kültürün parçası haline gelmesi sürecidir. “Enkültürasyon” ile “inkültürasyon” arasındaki çok küçük değişiklik, anlamda mevcut olan değişikliğin bir işareti olarak görülebilir¹⁴. Biz daha anlaşılır olsun diye, “inkültürasyon” terimini, Kilise’nin belli bir kültüre sokulması sürecini ifade etmeye tahsis ederken, bir ferdin kendi kültürüne kabul edilmesini ve kendi kültürü içinde yetişmesini sağlayan öğrenme tecrübesine işaret etmek için kültürel antropolojide teknik bir terim olan “enkültürasyon” terimini öneriyoruz. Bu durumda antropolojik

¹¹ Krş. Vatikan II, AG 10: “Kurtuluşun ve hayatın sırrının Tanrı vasıtasıyla bütün insanlara ulaşabilmesi için Kilise, Mesih’i, kendi inkarnasyonu adına, aralarında ikamet ettiği insanların belirli sosyal ve kültürel şartlarına bağlamaya sevkeden aynı güdüyle, bütün bu grupların bir parçası olmalıdır”.

¹² M.J. Herskovits, anlaşıldığı kadarıyla, bu terimin mucidi olmuştur: “İnsanları diğer yaratıklardan ayıran alamet olan bilgi tecrübesinin veheleri ve bu tecrübe vasıtasıyla, başlangıçta ve hayatın sonraki dönemlerinde insanın, kendi kültürü içinde yetenek kazanması *enkültürasyon* olarak isimlendirilebilir”. (*Man and His Works*, New York 1952, s.39.) “Enkültürasyon”, tam anlamıyla kurallı İngilizce bir kelimedir, çünkü “en” öneki, bir nesneyi bir şeyin içine veya üzerine koyma anlamında isimlerle kullanılabilir, (iyice yerleştirmek, içine çekmek, emanet etmek). *The Concise Oxford Dictionary*, London 1964, s.v. en-(1). Herskovits, bu formu yukarıda “inkültürasyon” kelimesinde, İngilizce bir kelime olan “incult”da olduğu gibi bir olumsuzluk da ifade edebilen “in-” önekiyle gelen muhtemel bir olumsuzluk sebebiyle tercih etmiştir. Zira aynı zorluk, bazı diğer dillerde de mevcuttur, bu dillerde yazan antropologlar “inkültürasyon” formundan çok “enkültürasyon” formunu kullanmaktadır. Nitekim Almanca’da: *Enkulturation* (W. Hirschberg, *Wörterbuch der Völkerkunde*, Stuttgart 1965, s.v.); Fransızca’da: *enculturation* (R. König, *Sociologie*, Paris, Flammarion 1972, s.54. Almanca’dan çeviri); İspanyolca’da: *enculturacion* (H. Schoeck, *Diccionario de Sociologia*, Barcelona 1973. Almanca’dan çeviri). Bununla birlikte Latin dillerinde, “in-” formunu da görmekteyiz: İtalyanca’da: *inculturazione* (L. Gallino, *Dizionario di Sociologia*, Torino 1978, s.v. “socializzazione”).; Fransızca’da: *inculturation* (P Charles (Sj) tarafından antropolojik anlamda bu şekilde zikredilmiştir, *Missiology et acculturation*, NRT 75 (1953) 15-32, s.19.)

¹³ “Socialisation” terimi halen sık sık kullanılmaktadır. Herkovits bu kelimenin, “enkültürasyon” kelimesiyle değiştirilmesini teklif etmektedir, çünkü bir kişinin sahip olduğu kültürün içine sokulma süreci, sadece “sosyal hayata bir uyarılma” anlamına gelmemekte, belirgin bir şekilde, ferdin gelişimini ilgilendiren yönlerde de sahip olmaktadır. (Krş. *Man and His Works*, New York 1952, s.39 f.) Diğerleri “kültüralizasyon” kelimesini tercih etmiştir. (Krş. J.W.M. Whiting, “*Socialization, anthropological aspects*”, *Encyclopedia of International the Social Sciences*, Mac Millan vd. 1968, Vol. 14, 545-551.)

¹⁴ Cizvit Cemaati’nin 32. Genel Kongresi’nde “İnkültürasyon” formunun benimsenmesi, bu uluslararası toplantının, bildirilerde ve tartışmalarda ortak bir dil olarak Latince’yi kullanmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte bu kelimenin, 20. yüzyılda, kelimeleri istediği gibi kullanan bazı kimseler tarafından hatalı kullanılması sebebiyle, sadece Latince “*inculturoati*” formu makuldür. Nitekim kelime “in-”li şekildeydi. P. Agirrebaltzategui, “*Configuración eclesial de las culturas*” (Bilbao 1976) isimli tezinde, iki ihtimal arasında tereddüt olduğu izlenimini vermektedir. O, kendi kitabının metninde, *enkültürasyondan* söz etmekte (misyolojik bir anlamda), fakat kitabının indeksinde bu, *inkültürasyon* olmaktadır.

önemine binaen, “kültür-teması” tabiriyle eşanlamlı olan “Akkültürasyon” terimi de tercih edilebilirdi ve “İnkültürasyon” kelimesiyle karıştırmamak daha iyi olurdu.

Dikkat etmek gerekir ki, enkültürasyon ile inkültürasyon arasındaki fark yalnızca hedef farklılığına dayanmamaktadır. Burada önemine binaen söz konusu olan, bir ferdin değil, Kilise'nin bir kültür içine sokulmasıdır. “İnkültürasyon”u, karşılıklı teolojik bir konuşmada bir vasıta olarak kabul edersek, bu kavram, kültürel antropolojinin-kinden farklı bir dil sistemi içine girer. Teolojik konuşma, İsa Mesih'le kurtuluşa ulaşma düşüncesine uygun düşmektedir. İnsan -ve kültürle- ilgili teoloji, insani hakikati, bu olayla irtibatlı olarak mütala eder. Bu yüzden teolojik antropoloji, kültürel teolojiyle bizzat alakalı olmayan gerçeklikleri, münasebetleri, tutumları ve düşünceleri tanıır. İnkültürasyon kavramıyla alakalı teolojik ilişki daha sonra ele alınacaktır. Bununla birlikte, inkültürasyon süreci, kültürel antropoloji açısından da değerlendirilebileceğinden, biz önce inkültürasyon fikrini açıklamaya yardımcı olabilecek olan enkültürasyon mefhumunun unsurlarına işaret edeceğiz ve böylece daha açık bir teolojik mütala için hazır olmuş olacağız. Bunu yaparken onu, teolojiden soyutlayamayız.. Biz Kilise'yi sadece sosyolojik bir mefhum olarak anlayarak bir yere varamayız, fakat onun gerçekliğini, kendi kendini anlayışı ışığında kavrarız. Bununla birlikte, inkültürasyon süreciyle ilgili teolojik imalar, inkültürasyon süreci ile ferdin kültür içine giriş tecrübesi arasında araştırma amaçlı bir mukayese için gereken derecenin ötesinde açıklanmayacaktır.

İnkültürasyon ve Enkültürasyon

Antropolojik “enkültürasyon” ile misyolojik “İnkültürasyon” arasındaki takdim-tehir, karşılaştırma prensibini uygulama olarak değerlendirilebilir. Tıpkı, belli bir kişinin kendi kültürü içine sokulduğunu söylediğimiz gibi, Kilise'nin belli bir kültür içine sokulduğundan söz edebiliriz. Karşılaştırma, sadece bir benzerliği değil farklılığı da ifade eder. Enkültürasyon ile inkültürasyon arasındaki temel farklılık birinci olayda, belli bir kişi henüz bir kültüre sahip değildir ve kendi kültürünü enkültürasyon süreci ile elde etmektedir. Diğer tarafta Kilise, özel bir kültüre bağlı olmasa da, başka bir kültürün unsurlarıyla önceden bağlantılı olmaksızın belli bir kültür içine girmez. Hatta kültüre eğilimli olarak yapılmış tanıma dayanarak biz, Kilise'nin gerçek tabiatına ait bazı unsurların kültürel bir karaktere sahip olduğunu söyleyebiliriz¹⁵. Bu yüzden, antropolojik bir bakış açısıyla, inkültürasyon süreci aynı zamanda bir akkültürasyon süreci özelliklerine de sahiptir.

¹⁵Dini ayinler ve dogmalar, maneviyat, disiplin ve Kilise binaları böyle değerlendirilebilir. İnkarnasyon gerçekliği sayesinde (krş. LG 8), bu unsurların bazısı, mutlak anlamda evrensel bir değere sahip olmuştur ve bir inkültürasyon süreciyle diğer unsurlara kesinlikle geçirilemez ve onlarla değiştirilemez. Kilise'nin üstünlüğü ve onun kültür ve kültürlerle saygı duyan mesajı (krş. EN 20), sadece bütün diğer kültürel hakikatlerden ayırmaya dayalı bir soyutlama değildir. Kilise'nin, sayesinde sakrament olduğu Tanrı'nın kurtarıcı faaliyetiyle, insanlara ait kültürün unsurları, evrensel bir değer ve geçerlilik kazanabilir. Burada önemli olan, Kilise'nin ilan ettiği mesajın yaşayan özü olan ana muhteva ile değişime tabi olan (krş. EN 25) birçok ikinci derecede gelen unsur arasındaki farktır. Fakat bu durumda, “das schwierige Problem bleibt bestehen, wie das Wesentliche der Botschaft überhaupt von der Verschmelzung mit den kulturell bedingten sekundären Elementen getrennt werden kann”. (O. Bischofberger, *Die Evangelisierung der Kulturen, Zur Frage der Anpassung in Evangelii Nuntiandi*, NZM 32 (1976) 315-323, S.319f).

Enkültürasyon ile inkültürasyon arasında bu farkın mevcut olduğu kabul edilerek, onların hepsi inkültürasyon terimini ilk kullananların düşüncelerinde bilfiil mevcut olmasa da, Hıristiyan hayatı ve mesajının belli bir kültürle bütünleştiği süreci ifade etmek için bu terimin uygun olduğunu açıklayan her iki kavramda da benzer bazı noktalar bulunur. Bu benzerlik noktaları, inkültürasyon kavramını, M.J. Herskovits'in enkültürasyona dair yaptığı açıklama ile mukayese edilerek tesbit edilebilir.

a. Kişinin Kendi Kültürü İçinde Yetişmesi

Hali hazırda gördüğümüz kadarıyla enkültürasyon, bir ferdin kendi kültürü içinde yetenek kazandığı öğrenme süreci olarak anlařılmaktadır¹⁶. Yine bu noktada enkültürasyon, kişinin kendi kültüründen başka bir kültür ile karşılaşması olarak tanımlanan akkültürasyondan ayrılır.

Kilise'nin inkültürasyonundan söz edersek, "kendisinin kültürü" ifadesinin anlamı ne olabilir? Kilise'nin, "kendi kültürü" var mıdır? Bu soruya cevap vermek için, inkültürasyon meselesi, günümüzde ortaya çıktığı somut durum içinde ele alınmalıdır. Bu durum, herşeyden önce yerel Kilise ile ilgili bir durumdur. Yerel Kilise'nin özelliklerinden biri, gelişmiş bir konumda, onun tam anlamıyla sosyal hayatın içine kök salmış ve yerel kültüre oldukça uyum sağlamış olmasıdır¹⁷. Bu nokta, Asya Piskoposları tarafından, Taipei'de 1974 yılında yaptıkları toplantıda da vurgulanmıştı: "Yerel Kilise, bir toplumdaecessüm etmiş, yerlileşmiş ve yerli kültürün içine girmiş bir kilisedir. Bu, somut bir şekilde, yaşayan geleneklerle, kültürlerle ve dinlerle; -kısaca, Kilise'nin kendi köklerini derin bir şekilde arasına yerleştirdiği ve onların tarihleri ve yaşantılarının onu memnuniyetle benimsediği toplumların, bütün hayatı gerçepleriyle devamlı, mütevazı ve sevgi dolu diyalog içinde olan bir kilisedir"¹⁸.

Bu yüzden günümüzdeki inkültürasyonla ilgili tartişmalara, yerel Kiliselerin misyonu ve gerçeekliği ile alakalı yeni uyanışları bağlamında bakılmalıdır¹⁹. Tek ve yegane Katolik Kilisesi'nin kendilerinde ve kendilerinden vücut bulduğu özel Kiliseler²⁰, sedefe aralarında yaşadığı topluluklarla tesis etmeye çalıştığı birlik amacıyla değil, aynı zamanda hem evrensellik hem de birlik anlamına gelen katolik oluşları sebebiyle, bütün Katolik Kilisesi'nin zenginleşmesi maksadıyla, inkültürasyon çalışmalarını üzerlerine almaya davet edilmiştir. Böylece, Kilise'nin birliğine ters düşmeden, ortaya çıkan kültürel çoğulculuk, "onun hakiki birliğinin ifadesi" olarak görülebilir²¹. Bu farklılık içinde birlikle ilgili ola-

¹⁶M.J. Herskovits, *Man and His Works*, New York 1952, s. 39.

¹⁷Vatican II, AG 19.

¹⁸FABC Toplantısı'nın Sonuç Bildirisi, n. 12. "*His Gospel to Our Peoples...*"Vol. II. Manila 1976, s. 332.

¹⁹Vatican II'ye göre Kilise'nin inkültürasyonla ilgili görüşü hakkında, krş. J. L. Witte (SJ), *Ecumenism and Evangelization*; M. Dhavamony (SJ) (ed.), *Evangelisation* (Doküman. Miss. 9) Roma 1975, 191-244, s. 197ff.

²⁰Vatican II, LG 23.

²¹"La Chiesa accoglie (—) un tale pluralismo come articolazione della sua stessa unita". Paul VI, Papalığa Bağlı Yunan Kolejinin Dörtüyzüncü Yıldönümü Kutlamalarına Katılanlara, *OssRom*, 1. 5. 77.

rak, Doğu Kiliseleri, diğer özel Kiliseler için örnek bir değeri olan tarihi bir beklentidir²².

Böylece anlaşılmaktadır ki, “inkültürasyon” terimi herşeyden önce yerel Kilise ile “kendi kültürü” yani yerel kiliseyi oluşturan cemaatin sahip olduğu kültür arasındaki dinamik ilişkiye işaret etmektedir. Bundan dolayı yerel kilise kendisini, *Evangelii Nuntiandi*'de şu şekilde açıkça belirtilen çabaları göz önüne seren bir ifade olarak takdim etmektedir: “Özel Kiliseler, samimi bir şekilde, sadece cemaat için değil; yüksek gayeler, zenginlikler ve sorumluluklar için de, ibadet, sevgi, hayatı ve dünyayı gözetme yoluyla gelişerek, kendi temel dürüstlüğünden en küçük bir taviz vermeden, İncil'in mesajının özünü, bu özel cemaatin anladığı dille kaynaştırma, ona aktarma ve daha sonra onu bu dille açıklama vazifesine sahiptir”²³.

b. Devam Eden Bir Süreç

Enkültürasyon'un antropolojik anlamı, ferdin ilk çocukluk dönemiyle sınırlı olmayan, bundan başka onun hayatı boyunca devam eden bir süreci ifade etmektedir²⁴. Bu sadece, bir ferdin kendi kültürü içine girme süreci anlamına gelmez, düşünce ve uygulama yoluyla sağlanması gereken uyumun gerçekleştirileceği daha sonraki hayatında meydana gelen her yeni durumu da kapsar. Benzer bir şekilde denilebilir ki, özel bir Kilise için inkültürasyon süreci onun hayatı boyunca devam eder. Kilise'nin, içine iyice yerleştiği kültür, böyle geniş ve karmaşık bir gerçekliktir, yani onun keşfedilmesi ve özümsemesi işini gerçekleştirmenin oldukça zor olacağı söylenebilir. Bundan başka, bir kültür, devam eden bir değişim süreci içinde yaşayan bir gerçekliktir. Mahalli kültür içinde vuku bulan değişiklikler, kendi gelenekleri ve değerleri içinde, Kilise adına yeni tercihleri temsil eder. Bu, özellikle, çeşitli kültürler arasında iki kültürün karşılaşma sürecini gözönüne aldığımızda açıkça görülür ve bunun vasıtasıyla bütün topluluklar bir kimlik krizi içine girer.

Bundan, inkültürasyondan sözedince zihinde canlanan gerçeklikle ilgili önemli bir hakikat ortaya çıkmaktadır. Çünkü inkültürasyon, mahalli bir kilisenin sadece oluşum döneminde değil, onun varoluşu süresince meydana gelmekte, inkültürasyonun, istisnasız her mahalli kilisenin işi olduğu açığa çıkmaktadır. “İnce bir yıldız sürmede olduğu gibi sırf süsleyici özellikte bir usulle değil, bilakis derinlik ve doğruluk olarak onların köklerine kadar inen canlı bir usulle icra edilen bir kişinin kültürünü ve kültür-

²²“E proprio nelle Chiese Orientali si ritrova storicamente anticipato e esaurientemente dimostrato nella sua validità lo schema pluralistico, sicché le moderne ricerche intese a verificare i rapporti tra annunzio evangelico e civiltà umane, tra fede e cultura, hanno già nella storia di queste Chiese venerande, significative anticipazioni di elaborazioni concettuali e di forme concrete in ordine a detto binomio di *unita e diversità*”, a.g.e.

II. Vatikan Konsili'nin Doğu Kiliseleri hakkındaki doktrini, yerinde bir şekilde, “Yerel Kiliselerin yerleştirilmesi ile ilgili Magna Charta” diye isimlendirilmektedir, J. L. Witte (SJ) art. cit., s. 238.

²³ *Evangelii Nuntiandi*, n. 63. Dikkat edilmelidir ki bu Papalık Dokümanı, inkültürasyon sürecini açıklarken, “dil” terimini kullanarak, belirgin bir şekilde kültürel antropolojiye işaret etmekte ve “antropolojik ve kültürel olarak kabul edilebilir anlamında anlaşılmalıdır” demektedir. (a.g.e.).

²⁴“Çünkü ferdin kendi kültürü içine girme tecrübesi, çocukluk döneminin kapanmasıyla sona ermez. Bir fert, çocukluk ve ergenlikten geçerek yetişkinlik statüsünü kazanmaya devam etmekte, ancak ölümüyle sona ereceği söylenebilecek bu öğrenme süreciyle kendini ifşa etmektedir”. M.J.Herskovits, *Man and His Works*, New York 1952, s.40.

leri hıristiyanlaştırma görevi"²⁵, sadece "genç Kiliseler" vasıtasıyla tamamlanmamalı, bu görev, uzun zaman önce İncil'in vaazedilmiş olduğu yerlerde bulunan Kiliselerin üzerinde de vazife olarak kalmalıdır. Bir Kilise, kendi oluşum döneminde, bu alanda özel problemlerle karşılaşır. Bunlar geleneksel olarak misyoner uyarılama veya uzlaştırma vechesiyle incelenir. Fakat, "vahyedilmiş Kelam'ın bu uzlaştırılmış vaazı, bütün hıristiyanlaştırma faaliyetlerinin kuralı olarak kalmalıdır"²⁶.

Antropolojik arkaplanına ters olarak mütala edilen inkültürasyon terimi, bu duruma uygunluğunu bu Őekliyle de gösterir, yani o, "kültürün hıristiyanlaştırılması" ile ilgili uygunluğu, bütün mahalli Kiliseler ve bütün Kilise için hasıl eder.

c. Kültürel İstikrar ve Kültürel Değişme

Ferdin kendi kültürü içine girme süreci, antropolojistler tarafından anlaşıldığı gibi, sadece ferdin hayatının tamamına bizzat yayılmaz, aynı zamanda bir kişinin hayatının başlangıcında veya hayatının sonraki dönemlerinde vuku bulup bulmamasına göre önemli bir farklılık gösterir. Hayatın ilk dönemlerinde enkültürasyon, ferde, kendi grubunun bir yesi olarak fonksiyon icra edebilme kabiliyeti ve ortamı sağlar. Fert, kendisine ait olmak durumunda olan kültürün temel değerlerine ve kalıplarına alışmış hale gelmelidir. Yani o, dilin çeşitli işaretlerini anlamayı ve aynı zamanda bu işaretlerin yardımıyla kendini nasıl ifade edeceğini renmelidir. O, kendi sosyal grubunun ölçülerine uymak zorundadır. Olumlu ve olumsuz tepkilerden oluşan tecrübe sayesinde o, işaretleri kontrollü olarak kullanmayı ve ölçülere uymayı renir. Ferdin kültüre bu ilk dönemlerindeki giriş tecrübesi, "toplumsal mevki edinme süreci"²⁷ olarak isimlendirilebilir. Bu toplumsal mevki kazanma sreci içinde fert, birazcık seçme hürriyeti elde eder. O, kendi çevresinin kültürüyle kaynaşmış, onun bir parçası haline gelmiş olur. Böylece ferdin bu ilk dönemdeki enkltrasyonu, kültürün iletildiği ve onun bu yolla, belli bir toplum içindeki kültürel istikrarı sağladığı mekanizmadır. Çünkü, daha az teknik bir dille, bir kişi kendi kültürünü icad etmez, fakat onu renmelidir.

Hayatın daha sonraki döneminde fert, bu öğrenme tecrübesine açık kalır. Fakat olgunlaşması ölçüsünde o, artmış bir etki ve daha büyük bir seçme hürriyeti ile, kendisine sunulan kültürün yeni Őekilleri ve ölçüleriyle karşılaşabilir. Tam olarak o, kendi kültürü içinde nasıl fonksiyon icra edeceğini renmiş olduğu için, daha bağımsız bir düşünceyle bu yeni durumlarla karşılaşabilir. O, kendisine sunulan kültürü unsurlarını kabul veya red noktasında bir tercih yapmak suretiyle, kendi kültürüne ait yeni bir yönlendirmeye katkıda bulunur. Böylece o, "inkültürasyonun bilinçli seviyede işlediği daha sonraki yönleri itibariyle, değişik imkanlar deneyerek ve yeni düşünce ve davranış biçimlerine göre vaziyet almaya izin vererek, değişim kapısını açar"²⁸.

²⁵ *Evangelii Nuntiandi*, n. 20.

²⁶ Vatikan II, GS 44.

²⁷ M. J. Herskovits, *Man and His Works*, New York 1952, s. 41.

²⁸ *A.g.e.*, s. 491. Yazar, ferdin kendi kültürü içine girme sürecinin iki safhası arasındaki farkı Şu Şekilde anlatmaya devam ediyor: "Ferdin kendi hayatının ilk yıllarındaki enkltrasyonu, kültürel istikrar sağlamak için en iyi mekanizmadır, bu süreci ise, daha olgun halklarda faal olduğu gibi, değişime neden olma konusunda oldukça önemlidir". (*Op. cit.*, s. 40)

Kültürdeki istikrar ve değişme arasındaki ilişki, enkültürasyon tecrübesinde görülebildiği gibi, enkültürasyon sürecinde aynı tarzda açıkça görülmez. Daha önceleri farkedilmiştir ki, Kilise'nin belli bir kültüre girme süreci (inkültürasyon), iki kültürün karşılaştığı bir akkültürasyon sürecinin bazı özelliklerine de sahiptir. Zaten, mahalli Kilise'ye mensup olanlar, belli bir şuur ve hürriyetle kendi kültürü içinde halihazırda bir fonksiyon icra eden birçok ferdi normal olarak içine almaktadır. Bu yüzden, en başından itibaren Kilise ile bir kültür arasındaki karşılaşma, kültürel değişmeye sebep olacaktır. Bununla birlikte, şu da bir gerçektir ki, mahalli Kilise, teşekkül döneminde, o bölgenin toplumunun sahip olduğu kültürün temel kalıplarına alışmak ve onların düşünce ve ifade şekilleriyle fonksiyon icra etme kabiliyetini kazanmak zorundadır. Başlangıç itibarıyla mahalli Kilise, içinde yaşadığı toplumun dilini konuşmayı öğrenmesi gereken küçük bir çocukla mukayese edilebilir. Bir misyonerlik teolojisi açısından bakınca, yeni bir mahalli Kilise'nin bu "çocukluk"u daha derin bir önem taşımaktadır. Mesih'e inananların "Vaftiz kurnasının rahminde" yeni hayata başlaması, onların yeni bir Hıristiyan Cemaati olarak Tanrı'nın yegane Ailesi'nde biraraya gelmeleriyle aynı zamana rastlamaktadır²⁹. Bu yüzden, bir mahalli Kilise'nin kurulması, sadece evrensel Kilise'nin genişlemesi değil, aynı zamanda, Tanrı'nın Kelamı olan öz'den, gerçek anlamda, "yeni" veya "genç" olarak isimlendirilebilecek bir Kilise'nin doğmasıdır³⁰. Nitekim Aziz Pavlus kendisini, Korint'de, Kilise'nin babası olarak telakki edebilmişti: "Çünkü ben İncil vasıtasıyla Mesih'te babanız oldum"³¹. Yeni kurulmuş özel Kilise'nin evrensel Kilise'yle olan bağlantısının bu iki vechesi -devamlılık ve yeni bir başlangıç- daima birlikte mütala edilmelidir. Çünkü o, daveti ve misyonu evrensel, köklerini kültürel, sosyal ve insani zeminlere yerleştirmiş olan aynı Kilise'dir³², enkültürasyon süreci, kültürler arasında meydana gelen güçlü olanın ayakta kalarak diğerini etkileyeceği nitelikte bir karşılaşmanın özelliklerine sahiptir. Ve bir mahalli Kilise'nin kuruluşu, aynı zamanda yeni bir başlangıç olduğu için enkültürasyon süreci, ferdin kendi kültürüne girme tecrübesi ile mukayese edilebilir. Bu ikinci yönü itibarıyla, enkültürasyon sürecinde iki an veya safha ayırılabilir. İlk safha, Hıristiyan cemaatin, yerel kültürün dilini ve sembollerini özümsemek ve etrafını çevreleyen toplumun temel kültürel kalıplarına göre nasıl fonksiyon icra edeceğini öğrenmek durumunda olduğu safhadır. Bu safhada mahalli Kilise'nin kendisini bir "şartlara uyma süreci" içinde bulduğu söylenebilir ki bu süreç içinde tam bir seçme hürriyetini sürekli kullanamayacaktır. Daha sonra Kilise'nin mesajının ve kimliğinin özünü zıt olduğu ispat edilen bazı unsurlar, en

²⁹Krş. Vatikan II, AG 15. Kilise'nin misyoner faaliyetleriyle ilgili bu doküman, onun özel amacının bu iki yönünü tam olarak birleştirerek konuya açıklık getirmektedir: "(İnananların vaftizle yeniden doğdukları düşüncesiyle) İncil'in vaazı ve henüz Mesih'e inmayanların oluşturduğu gruplar ve toplumlar arasında Kilise'yi dikmek" (AG 6).

³⁰Vatikan II, AG 6. Latince metin *novitas* ve *iuventus* dan sözetmektedir.

³¹1 Kor. 4,15. "Havariler, putperest bir şehirde yeni kiliseyi kurarak, inananların babaları olurlar". W. F. Orr ve J. A. Walther, *The Anchor Bible, 1 Corinthians*, New York 1976, s.182. Havariler'in bu babalığı, sadece fert olarak inananlarla ilişki açısından varolmamakta, o aynı zamanda ortak (tüzel) bir anlama sahip olmaktadır. Nitekim Aziz Pavlus, Mesih'e saf bir köprü olarak sunmak için, üzerinde titizlikle durarak koruduğu bu kiliseye nazaran bir baba rolüne sahiptir (krş. 2 Kor. 11,2).

³²Krş. *Evangelii Nuntiandi*, n. 62.

azından geçici olarak asimile edilebilir³³. Daha sonraki bir safhada, mahalli Kilise kendi kültürü içinde etkili bir şekilde varolduğunda ve o kültürün dili ve değerleriyle yaşamayı öğrendiğinde, verilmek istenen ölçüler ve beklentiler, çevredeki toplum tarafından tanınır, bu durumda o, mahalli kültürü etkileyen tercihler hazırlamak için, İncil'in mesajına uygun olarak yeniden yönlendirerek, düşünce ve davranış olarak çeşitli alternatiflere göre, daha büyük bir hürriyet sergileme konumundadır.

Böylece inkültürasyon sürecinde, kültürün devam eden gelişmesini ve mahalli kültürün tabiatını -hem özel hem evrensel- gözönünde bulundurarak, ardarda gelen üç safhada etkili olan, fakat birlikte oluşlarını asla engellemeyen üç anı ayırt etmek mümkün olmaktadır. Birinci safhada Kilise, Hıristiyanlığın mesajını ve hayat tarzını başka kültürün formlarına sunarak, yeni bir kültürle temasa geçer. Küçük uyarlamalar ve değişiklikler yapılmasına rağmen Kilise harici bir bakış açısına sahip olmaktadır ve bir Hıristiyanı yakışır biçimde sık sık birisini kendi kültürünün arkasında kendi haline bırakmaktadır. Bu ilk safhada, misyonerlerin ve o bölgede yaşayan Hıristiyanların, diğerlerinin kültür unsurlarını asimile ettiği bir akkültürasyon süreci meydana gelir. Fakat, mahalli halkın büyük bir kısmı Kilise'ye girdiğinde ve özellikle mahalli bir ruhban sınıfı ortaya çıktığında Kilise, etrafını çevreleyen toplumun kültürüne daha da kaynaşmış olarak bağlanır. Bu safhada, mahalli Kilise'ye ait temel vasıtaları görmüş olacağımız hakiki inkültürasyon süreci başlar. Başlangıcı esnasında genç Kilise kendisini zaman zaman etrafını çevreleyen kültüre³⁴ pasif bir şekilde uydurma eğilimi gösterebilir, o, daha sonraki bir safhada, bu kültürü değiştirmede daha aktif bir rol alacaktır. Bu, daha sonra mahalli kültürün aktif olarak yeniden yönlendirişinin baskın olduğu üçüncü safhadır. Böylece sırasıyla; değiştirme, asimilasyon ve dönüşüm olmak üzere ayırdedilmiş üç zaman dilimi tanımlanabilir. Inkültürasyon sürecinin tamamı, hem Hıristiyan inancının ve hayat tarzının belli bir kültürle kaynaşması hem de Hıristiyan tecrübesinin evrensel Kilise hayatındaki yeni bir ifadesi anlamında, bir bütünleşmedir.

Ferdin kendi kültürü içine girme tecrübesi konusunda muhafazakar ve değişimci eğilimlerin fonksiyonu ile bu eğilimlerin bir mahalli Kilise'nin inkültürasyon süreci içindeki fonksiyonu arasındaki bu kısa ve özlü karşılaştırma tekrar göstermektedir ki, enkültürasyon ve inkültürasyon kavramları arasındaki benzerlik, "inkültürasyon"la ne kastedildiğinin açıklığa kavuşmasında yardımcı olabilir.

Sonuç

İnkültürasyon kavramının yukarıdaki tahlili, inkültürasyonun bizzat tecrübe seviyesinde gerçekleştiğini göstermiştir. O, öncelikle bir teori meselesi değildir ve hala

³³Buradaki örnekler, Hıristiyanlığın ilk yüzyıllarındaki esaretin değerlendirmesi veya Güney Hindistan'da bulunan Kiliselerdeki kast sisteminin bazı yönlerinin başlangıçtaki asimilasyonu gibi düşünülebilir.

³⁴Biraz farklı bir bakış açısıyla D. M. McGavran bu safha hakkında şunları söylemektedir: "İki safha süresince, önemli uyarlamalar meydana gelir. (—) Esas zorlu problem, ne Kilise'yi yerli hale getirmektir ne de kültüre bir fırsat vermektir. Meselenin zor olan tarafı, Kilise'yi Hıristiyan yapmak, esas İncil'le irtibata geçirmek, Hıristiyan putperestliğinin gelişmesini önlemektir". *The Adaptation-Syncretism Axis*, T. Yamamori ve C. R. Taber (ed.), *Christopaganism or Indigenous Christianity?*, South Pasadena 1975, 225-243, s. 230f...

yürürlükte olan bir yasası yoktur, fakat o, olgunluğa doğru ve -mevcut tarih içinde kesinlikle hiçbir zaman tamamlanmadı- bir mahalli Kilise için kendine özgü kültürel ortam içinde Hıristiyan tecrübesinin mükemmelliğine doğru bir gelişme sürecidir. Bu tecrübe içinde, teolojik çalışmalar ve antropolojik araştırmalar rol almış³⁵ ve evrensel Kilise'nin ölçülerine sadakat, hayati bir öneme sahip olmuştur. Fakat bu araştırmalar ve normlar, inkültürasyon sürecini "meydana getirmez". Bu, gerçek Hıristiyan cemaat tarafından belli bir kültür içinde yaşanır. Daima kesin ve özel olan Hıristiyan inancının tecrübesi, bizatihi evrensel bir değere sahiptir, çünkü o, ilahi bir teşebbüse cevap ve Mesih'in hayatına bir iştiraktır³⁶. Tam bu tecrübe içinde, evrensel mesaja sadakatının teminatı, hakikati ve samimiyeti oranında, bu özel durum içinde devam eder. Bu samimiyetin hem işareti hem de meyvesi, bu tecrübenin sadece sözkonusu cemaatin hayatıyla değil, aynı zamanda evrensel Kilise'deki duygu birliğiyle bütünleşmesidir.

Özetlemek gerekirse, biz inkültürasyon sürecini şu şekilde tanımlayabiliriz: *Kilise'nin inkültürasyonu, bir mahalli Kilise'ye ait Hıristiyan tecrübesinin o bölge toplumunun kültürüyle bütünleşmesi (kaynaşması) dir, böyle bir yolla, bu tecrübe kendisini sadece bu kültürün unsurlarıyla ifade etmez, yeni bir birlik ve cemaat meydana getirecek şekilde, sadece sözkonusu kültür içinde bir problem olarak değil, aynı zamanda evrensel Kilise'ye ait bir zenginlik olarak bu kültürü canlandıran, yönlendiren ve yenileştiren bir güç olur.*

Şimdi, "İnkültürasyon konusunda yeni olan nedir?" diye sorarsak, bunun cevabı üç noktada verilebilir. Bunlardan birincisi, bu yüzyılın ilk yarısında yapılmış olan çalışmalarla Kilise ile kültür arasındaki ilişki üzerine günümüzde yapılan tartışmaları kıyasladığımızda, kültür kavramında (anlayışında) bir değişme vardır. Tümdengelim eğilimli olmasına rağmen, günümüzde, kültürel antropoloji, sosyoloji ve etnoloji alanında yapılan araştırmaları gözönünde bulunduran kültür hakkındaki felsefi görüşe dair sık sık daha çok tanımlayıcı fikirlerle karşılaşırız³⁷. Nitekim II. Vatikan Konsili de, "kültürün mutlaka bir tarihi ve sosyal yönünün bulunduğunu ve kültür kelimesinin sık sık sosyolojik ve etnolojik anlamda kullanıldığını" kabul etmiştir³⁸. Bu anlamda kültür, insan topluluğunun hayatının bütün vechelerini kuşatır. Bu, Kilise'nin insan kültürüyle ilişkili misyonunun ifadesinde yeni bir unsurdur. "Çünkü ilk defa Kilise; ekonomik, siyasi, hizmetiçi, felsefi, dini vb. problemlerin hepsinin toplandığı bir mer-

³⁵Bu çalışmalara olan ihtiyaç, II. Vatikan Konsili'nin Misyoner Faaliyetler hakkındaki kararı tarafından vurgulanmış, burada şu ifadeler kullanılmıştır: "teolojik araştırmalar, her önemli sosyo-kültürel alanda mutlaka teşvik edilmelidir", öyle ki "bu insanların felsefe ve bilgeliklerinde inanç hangi yollarla anlaşılıp bulunmaya çalışılmaktadır daha açık görülecektir. Onların geleneklerinin, hayata bakış açılarının ve sosyal düzenlerinin ilahi vahyin telkin ettiği hayat tarzıyla nasıl bağdaştırılabileceği hakkında daha iyi bir kanaat elde edilecektir". AG 22. Krş. GS 44.

³⁶"(—) quand, par la foi, l'homme entre en participation de la vie de Jesus-Christ, il vit, dans les limites et les formes particulieres de sa situation, un mystere concret, unique, de valeur absolument universelle". Y. Congar (OP) *Christianisme comme foi et comme culture, Atti del Congresso Internazionale Scientifico di Missiologia (Roma 5-12 ott. 1975)*, Roma 1976, Vol. I, 83-103, s. 85.

³⁷Bkz. e.g., L. J. Luzbetak, S.V.D., *The Church and Culture*. Techny 1963.; H. R. Niebuhr, *Christ and Culture*, New York 1956, s. 29ff.

³⁸Vatikan II, GS 53.

kezde, sosyal ve kültürel hayatı bir bütün olarak mütala etmeye yönelmiştir³⁹. Böylece inkültürasyon konusu, Kilise'nin misyoner faaliyetlerinin sadece bir yönü olmasına rağmen, Kilise'nin hıristiyanlaştırma faaliyetinin merkezi meselesi olmaktadır: "Ne gibi konular bir insanın kültürünü ve kültürleri hıristiyanlaştıran vesilelerdir"⁴⁰.

Kilise ile kültür arasındaki ilişki yönünde bir gelişmeyi gösterdiği kabul edilen ikinci bir unsur, bu ilişkinin diyalojsal özelliği konusunda daha canlı şuurlanmadır. "Kilise'nin insanlık tarihi ve gelişiminden nasıl zengin bir şekilde faydalandığını" kabul ederek II. Vatikan Konsili, "Kilise ile toplumlara ait çeşitli kültürler arasında karşılıklı canlı bir değişimden" söz etmektedir⁴¹. İnkültürasyon süreci; değişim, asimilasyon ve dönüşüm gibi çeşitli safhaları içinde, bu "karşılıklı canlı değişim" in farklı biçimlerini kapsar. Böylece o, misyoner uyarılma ve uzlaştırma işinden daha ileriye uzanır⁴². O, "insanlığı içten dönüştürme ve onu yenileme"⁴³ düşüncesiyle kültürün yenilenmesi ve yeniden yönlendirilmesini tahayyül eder.

Son olarak, inkültürasyon fikri, mahalli Kilise'nin merkezi rolünü vurgular. Temel konu olan inkültürasyon, misyoner değil; yaşayan, gelişen Kilise olan Somut Hıristiyan cemaatidir⁴⁴. Mahalli Kilise'nin bu çok önemli rolünü kabul etmek, inkültürasyon meselesinin, sadece "genç Kiliseler" için değil, her mahalli Kilise için son derece önemli olduğunu anlamayı mümkün kılar. "İnkültürasyon" kelimesi, böyle kapsamlı bir anlamda, 1977'de yapılan Piskoposlar Toplantısı'nın kapanışında, evrensel Kilise'ye hitaben yayınlanan bir dokümanda kullanılmıştır: "Hıristiyanlığın mesajı, köklerini insan kültürlerinde keşfetmeli ve aynı zamanda bu kültürleri dönüştürmelidir. Bu anlamda biz diyebiliriz ki ilmiyal, "inkültürasyon" un bir vasıtasıdır"⁴⁵.

³⁹ *Constitution pastorale "Gaudium et Spes" ed. par l'Action populaire*, p. 214, n. 101; Cit. R. Tucci, "The Proper Development of Culture", H. Vorgrimmler (ed.), *Commentary on the Documents of Vatican II*, Vol. V, New York, London 1969, 247-287, s. 259.

⁴⁰ *Evangelii Nuntiandi*, n. 20.

⁴¹ Vatikan II, GS 44.

⁴² Bu diyalojsal özelliğin tanınması sebebiyle, sözkonusu dokümanda tanımlanan tavır, "özellikle 1920 ile 1935 yılları arasında geliştirilmiş olan apostolik adaptasyon fikrinden daha ileriye uzanır". Y. Congar (OP), "The Role of the Church in the Modern World", H. Vorgrimmler (ed.), *Commentary on the Documents of Vatican II*, Vol. V, New York/London 1969, 202-223, s. 221.

⁴³ *Evangelii Nuntiandi*, n. 18; Krş. Vatikan II, GS 40, 43, 57, 58, 62.

⁴⁴ Mahalli Kilise ile ilgili teoloji, II. Vatikan Konsili'nde dikkatleri üstüne çekmiştir. Günümüzde inkültürasyon meselesini ele alış tarzı ile daha önceki çalışmalarda belirtilenler arasındaki yaklaşım farkları kolayca görülür. Mesela, L. J. Luzbetak'ın (S.V.D.) hala çok okunan -fakat bu noktada eski- *The Church and Cultures*, Techny 1963 isimli çalışması. Yazar bu olayı tanımlarken, "uzlaşma (accommodation)" kelimesini kullanır: "saygılı, ihtiyatlı, bilimsel ve teolojik olarak sağlam olan Kilise'nin yerli kültüre; davranış, dış görünüş ve pratik apostolik yaklaşım yönünden uyarlanması" (s. 341), "Kilise", öncelikle Misyon bölgesinde dini çalışmalar yapan ve kendisine apostolik çalışma tevdi edilmiş olan yetkililer" olarak anlaşılır" (a.g.e.). İnkültürasyon sürecinin özellikle ilk safhasında, misyonerlerin rolünü küçümsemeksizin, inkültürasyon fikri, bu başlangıç safhasının ötesine uzanan bir sürece işaret eder ve mahalli Kilise'yi bu süreç içinde temel konu olarak anlar. Bundan sonra, bu cemaat içinde, çeşitli fonksiyonlar temayüz edebilir.

⁴⁵ "Piskoposlar Toplantısı'nın Tanrı'nın Ailesi'ne Mesajı", n. 5, *Oss Rom*, İngilizce Baskı, 3. 11. 77. Bu, "inkültürasyon" kelimesinin bütün Kilise'ye yönelik bir dokümanda ilk defa açıkça ve isabetli bir şekilde kullanılışdır. Latince metinde de "inculturatio" diye geçmektedir.

Her mahalli Kilise’de, kendisiyle, yaşayan mesajın -”canlı” ve canlandıran- düşünce ve davranış tarzlarını yönlendirmek ve yeni ifade zenginlikleri keşfetmek için, toplumun farklı kültürel tabakalarına girmesine sebep olan çeşitli yollar hakkında bir değerlendirme yapmak, birkaç cildi doldurabilirdi. Böyle bir çalışma, sadece inkültürasyon sürecinin vuku bulduğu durumların oldukça geniş farklılığını ortaya koymaz, aynı zamanda Kilise’nin günümüzdeki misyonunu daha derin bir şekilde anlamayı da sağlar: İsa Mesih vasıtasıyla kurtuluşu, insana, kendi tarihi durumu içinde hazırlamak. Bu tarihi durum, kendisiyle kültürel çoğulculuğun belirleyici bir unsur olduğu, çok yönlü dağılımdan biridir⁴⁶. Bununla birlikte bu çalışma için, kültürel gerçekliğin, Hıristiyan hayat tarzı ve mesajıyla ilişkisi içinde, daha spesifik olarak ele alınması gerekmektedir. Böylece inkültürasyon kavramıyla ilgili teolojik imalar, açıklığa kavuşmaktadır. Bundan sonra, sadece, bu kavramın, Kilise ile kültürler arasındaki ilişki konusundaki tartışmalarda uygun bir vasıta olup olmadığı ve hangi anlamda olduğu konuşulabilir.

⁴⁶ Krş. J. Amstutz, *Kirche der Völker, Skizze einer Theorie der Mission*, Freiburg usw 1972, S. 94ff.